

EDEBİYATLA TARİHİN MUTLU İZDİVACI: TARİHÎ ROMAN TÜRÜ VE OSMANCIK'TAN OSMAN GAZİ HAN'A BİR OLGUNLAŞMA KURGUSU*

*Salim DURUKOĞLU***

ÖZET

Sosyal bilimlerin tamamına ait birikimden yararlanma gücünü yedekleyen edebiyatla, ikiz kardeşi sayılabilecek bir sosyal bilim olan tarihin iç içe geçtiği tarihi roman türü, Türk edebiyatının seçkin eserlerle geniş kitlelere ulaşan özgün bir türüdür. Bu türün iyi örneklerinden ve ilk akla gelenlerinden biri, karakter unsurunun sentezleyici ve belirleyici olduğu bir roman kurgusu olduğu adından da anlaşılabilir. Tarık Buğra'nın *Osmancık* adlı romanıdır. Bu roman, Tobias'ın, yirmiyeye indirgediği temel kurgularından "olgunlaşma" kurgusu ile birebir örtüşen bir akış silsilesi ve çizelgesi takip eder.

Makalemizde, birincil kurgu olarak olgunlaşma, ikincil kurgu olarak değişim kurgusu ile kurduğu ilişkiler üzerinden *Osmancık* romanı irdelenecek, Türk edebiyatında Oğuz Kağan ile dünya yolculuğuna başlayan alp tipinin, Battalgazi'ye gelip, alperen tipine dönüşüne kadar geçirdiği evrelerle Osman Gazi'nin gelişim eğrisi ilişkilendirilecektir. İçinde sonsuz kere uyanmaya elverişli uyuyan güçleri ile evrenin gözbebeği ve başkişisi olan insanın, zihinsel ve düşünsel evrimi ve değişimi, tarihi de değiştirme gücünü temsil ettiği için, insanı anladığımızda insanlığı da anlama olanaklarını elde ederiz. Tarık Buğra bu romanında *Osmancık* karakterinin olgunlaşması ve ruh haritası üzerinden Osmanlı Devletini kuran ve ayakta tutan ruhu tahlil ederken aynı zamanda kişi - devlet eşleşmesi yoluyla Osmanlı'nın da şifrelerini çözer. Romandan geriye okurun zihninde örnek alınması gereken bir devlet adamı karakteri ile tecrübelerinin damıtılması gereken bir devlet geleneği mirası kalır.

Anahtar Kelimeler: Tarık Buğra, *Osmancık*, edebiyat, tarih, tarihi roman, olgunlaşma...

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, El-mek: sdurukoglu@gmail.com

**MERRY MARRIAGE OF LITERATURE AND HISTORY: A
MATURATION FICTION FROM HISTORICAL NOVEL GENRE
AND OSMANCIK TO OSMAN GHAZI KHAN**

ABSTRACT

Historical novel genre in which literature which make a backup of utilization power from the accumulation of social sciences and history which is a social science that can be regarded as its twin is an authentic genre of Turkish literature which reaches the large masses with outstanding works. One of the best and most common examples of this genre is the novel "Osmancık" written by Tarık Buğra, whose element of character is synthesizer and determiner as understood from its title. This novel has a flow sequence and chart which directly overlaps with "maturation" fiction of Tobias which is reduced to twenty fictions by him.

In our paper, the novel Osmancık will be analyzed through its relations with maturation first of all and then with alteration as the second fiction; transformation phase of alp character who started his journey around the world as Oghuz Khan in Turkish literature and turned into alperen character after arriving at Battalgazi will be related with development curve of Osman Ghazi. Since mental and spiritual evolution and alteration of human who is the blue boy and protagonist of universe with his dormant power that have the opportunity of being evoked for countless times represent the power of changing history; we have the opportunity of acknowledging humanity when we acknowledge people. In this novel Tarık Buğra analyze the spirit which founded and sustained Ottoman Empire through maturity and spirit map of Osmancık character, he also deciphers Ottoman through person-state match. What is left on people's mind from the novel is a statesman character to take as an example and legacy of state tradition whose experiences should be distilled.

Key Words: Tarık Buğra, Osmancık, literature, history, historical novel, maturity...

1. Tarihi Roman Üzerine:

"Tarihin arabasını atlar değil, insanlar çeker."

Toplumların anılarından, hafızasından oluşan tarih; olanı, oluş sırasını gözeterek ama özetleyerek anlatan bir disiplin olarak, kavram dili ile konuşmasının sonucunda, bilim ve terim diline indirgemek zorunda olduğu konuları, ruhunu öldürerek ve farkı yaratan ayrıntıları silerek kuru, düz, renksiz, heyecansız bir anlatımın parçası haline getirir. Nasıl söylendiği değil, ne söylendiği önceliği ile yazılan tarih kitapları, bu yolla ders kitabı, yemek kitabı türünden bir "kullanmalık metin"¹ sıradanlığına, sıkıcılığına, soğukluğuna, iticiliğine bürünürler.

Oysa ne söylediği kadar, nasıl söylediğine ve doğası gereği güzel söz söylemeye odaklanan, sanat dilini kullanan edebiyat; ele aldığı, işlediği konuları kanatlandırır, sevimli, çekici,

¹ "Günlük hayatta her zaman karşılaşılan, gerçek durumları değiştirmeden ifade eden yazılardır." Devamı için bkz: Rasih Erkul, **Cümle ve Metin Bilgisi**, Anı Yayıncılık, Ankara 2004, s. 82.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/7 Summer 2013*

sıra dışı, akıcı ve akılda kalıcı hale getirir. Hele de ele aldığı konuda, sosyolojiden daha iyi toplumsal analizler, psikolojiden daha iyi ruh tahlilleri, tarihçilerden daha iyi tarih hikâyeciliği yapan ve bu yüzden bütün sosyal bilimlerden kısıtlanan bir tür haline gelen romanın² büyük ve büyümlü dünyası ile buluşturan edebiyat için, kurmaca dünyaların serin ve derin sularında yüzmenin gizemi ve zevkini yaymanın; Homeros'un, Dede Korkut'un, Manasçılarının dilini diriltmenin ve ölümsüzlüğün çekim alanını oluşturma görevini üstlenmenin en iyi adresi belirmiş olur. Esasen kadim zamanlardan beri efsaneler, masallar söyleyen ve dinleyen insanın kulakları hikâyeye dinlemeye ve mantığı hikâyeye anlamaya çok daha yatkındır. Edebiyatın derin değil sığ sularında bile yüzme zevkine erenler için evren, atomlardan değil hikâyelerden oluşmuştur.

“*Ne harâbîyim ne harabâtîyim, / Kökü mazide olan âtîyim.*” diyen, yalıtık bir tip olarak var olmanın ve tutunabilmenin imkânsızlığını gören, geçmişle geleceğe bağlaması gerekenler için; tarihin alelade ve yuvarlak anlatımını, edebiyatın fevkalade ve karmaşık anlatımıyla buluşturan, birleştiren, kaynaştıran tarihi roman türü eşi bulunmaz bir izdivacın çocuğudur.

İnsanoğlunun tarihe ve edebiyata ilgisi hep vardı. 18 yy.'da, bireyselliğin de ön plana çıkmasıyla, Cervantes'in *Don Kişot*'u öncülüğünde başlayan roman türü egemenliğini ilan etmiş, edebiyata altın çağını yaşatan bir tür olarak geniş okuyucu kitlelerini kendine bağlamıştı. Bu tarih - edebiyat eksenindeki etkileşim sürecinde zamanın ruhu kendi çocuğunu doğurmuş, adını da tarihi roman koymuştur. Bu mutlu ve mühim izdivaç sayısız torunla taçlanmış; ailenin birleşen ve çoğalan üyeleri, seçkin yapıları ile tarih biliminin sanatını yaparak, zamanla tarihi konularda bile öncelikli referans kaynağı, tarihi anlatmanın biricik dayanağı haline gelmiştir. Gerçek Fransız tarihini öğrenmek isteyenlere Karl Marks, Fransız tarihçilerini değil, Sthendal'lı, Balzac'lı Fransız romanını ve romancılarını adres göstermiştir.³ Bu doğru bir yaklaşım tarzıdır çünkü tarihi yapan, tarih biliminin ilgilendiği olaylar değil, olayları yöneten ve yaratan insandır. İnsan tarih biliminin nesnesi, edebiyatın ise öznesidir. Tarihin asıl önemli, anlamlı, üzücü, düşündürücü, ürkütücü, güldürücü yanlarını oluşturan kıyısı köşesi diyebileceğimiz zenginliğini, yalnızca edebiyat anlayabilir ve anlatabilir.

Edebiyat - tarih izdivacının ilk mutlu torunları İngiliz romancı Walter Scott'un⁴ eline doğar. Türk edebiyatındaki ilk tarihi roman örneği Namık Kemal'in *Cezmi*'sidir.⁵ Örnekler Abdullah Ziya Kozanoğlu, Kemal Tahir, Hüseyin Nihal Atsız, Mustafa Necati Sepetçioğlu, Yavuz Bahadıroğlu vb. sanatçılarla çoğalır, olgunlaşır.⁶ Bu türün en güzel örneklerini yazan isimlerden biri de Tarık Buğra'dır. Yazarın, konusunu uzak ve orta dönem Türk tarihinden alan, tarihi romanları kendi içinde sınıflandırdığımızda Osmanlı'nın “kuruluş devrini konu alan”⁷ tarihi romanlar grubuna dahil edebileceğimiz, -bir benzerini, kendi bakış açısıyla ve Devlet Ana adıyla

² “Şiiri kısındıran bir lirizmi, tarihi kısındıran bir didaktizmi, felsefeyi imrendiren bir kavratma, anlatma yeteneğiyle roman; tarihin, felsefenin, psikoloji ve sosyolojinin –asla- ulaşamayacağı bir etkileme gücüne sahiptir.” Mehmet Tekin, **Roman Sanatı (Romanın Unsurları)**, Ötüken Yayınları, 1. basım, İstanbul 2001, s. 7.

³ “...Marks'ın, Fransız tarihinin gerçek adresi olarak Balzac'ın romanlarını göstermesi, ne bir temenni, ne de bir fantezidir; gerçeğin ta kendisidir. Çünkü roman modern zamanların hafızasıdır.” Tekin, s.7.

⁴ “Tarihi roman türünün ustası sayılır.” Devamı için bkz: <http://sozluk.sourtimes.org>.

⁵ “Namık Kemal'in, tarihî roman alanında yazılmış ilk romanlardan biri olarak kabul edilen ikinci romanı Cezmi, iki cilt olarak planlanmış, ancak ikinci cildi yazılamamıştır.” Dr. Ramazan Korkmaz – Dr. Hülya Argunşah, Dr. Ali İhsan Kolcu - Dr. Ayşenur Külahlıoğlu İslam – Dr. Cafer Gariper – Dr. Osman Gündüz – Dr. Tarık Özcan, **Yeni Türk Edebiyatı 1839 – 2000**, Grafiker Yayınları, 1. Basım, Ankara 2004, s. 58.

⁶ Ramazan Korkmaz, s. 390-391.

⁷ Prof. Dr. Bilge ERCİLASUN, *Kuruluş Devrini Konu Alan Romanlar Üzerine*, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, <http://www.edebiyatdergisi.hacettepe.edu.tr/>, s.2.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/7 Summer 2013

Kemal Tahir'in yazdığı- türün en güzel örneklerinden birini teşkil eden romanı *Osmancık* romanıdır.⁸

2. Olgunlaşma Kurgusu Üzerine:

“Ben şarabı herkese haram kılmadım ki,
Hamlara haramdır doğru ama olgunlar içer.”

Tobias'ın, roman yazarların en sık başvurduğunu düşündüğü, kullandığını saptadığı yirmi temel kurgusundan biri olgunlaşmadır. “*Olgunlaşma kurgusu -yetiştirme kurgusu- en güçlü iyimser kurgulardan biridir. Öğrenilecek dersler vardır ve bu dersler güç olabilir, ama karakter sonunda bunlar sayesinde daha iyi bir insan olacaktır. ... Bu erişkinliğe varma hikayesine çoğunlukla Almanca'da Bildungsroman, yani 'eğitim romanı' denilir. Bu hikâyelerin merkezi, kahramanın ahlaki ve psikolojik büyümesidir. Hikâyeye kahramanınızın yaşamında bir yetişkin olarak sınanacağı bir noktada başlarsınız. Karakteriniz bu sınava hazır olabilir, ya da olaylar kendisini buna itebilir.*”⁹

Osmancık romanı bu kurguya tam anlamıyla oturur. Yetişkinlik devresi olan ve olgunlaşması bu devreden başlatılan, sonra “*Osmancık*”lığı geride bırakan, artık Osman Gazi Han olan karakterimizin, her şeye rağmen, hayattan alacağı dersler bitmemiştir. Romanın sonlarına doğru, Konya Selçuklu devletinin dağılması sonucu kendilerine sığınan Konya göçmenleri ile Oğuz halkı bir bilgi artırımına giderler ve bu göçle gelen önemli insanları Osman Gazi Han etrafına toplar: “*Ve, Osman gazi hân'ın kendisi de, başda hisar kuşatmaları olmak üzere, savaş için bir şeyler öğreniyor. Ama onun asıl tecessüsü Selçuklu'nun yönetim düzenidir. Bunun için de, göçün getirdiği okumuş, yazmışların ve savaşçıların önemlilerini yakınında topluyor.*” (s.329)

Osman Gazi Han'ın bu tecessüsü, merakı, öğrenme isteği aynı zamanda onun olgunlaştığının ama olgunlaşmayı süreli değil sürekli bir kazanım olarak da gördüğünün somut bir kanıtıdır. Çünkü olgun insan her şeyi ben bilirim, başkalarından öğreneceğim bir şey yok demez, kendi aklının yanında başkalarının aklını kullanmanın da arayışı içindedir. Hayatı bir müze gibi görmeyen olgun insan, bilgiye, yeniliğe, değişime açıktır. Romanda değişim kelimesi çok sık geçer. *Osmancık*'ın kendisi değişmek ister, başkaları da başta Ede Balı, onu değiştirmek: “*'Sabrın, sebatın, azmin makbuldür, Osmancık. Uçarı idin. Zevk ve sefa peşinde idin. Öfken ve nefsin, düşmanlarını değil, âdâbı, erkânı, aklı yenerdi; sen bunu düşünmez idin. Düşünsün dedim. Hâlâ da böyle derim ve sen değişinceye kadar böyle deyeceğim.*” (s.91)

Romanlarda ve bhusus *Osmancık*'ta değişim sözcüklerinin varlığı ve sıkça tekrarı bizi, yirmi temel kurgudan biri olan “değişim” kurgusu ile “olgunlaşma” kurgusunu iyi ayırt etmek zorunda bırakır. “*Olgunlaşmanın bir değişim kurgusu olduğunu da söyleyebilirsiniz, ancak olgunlaşma kurgusu sadece büyüme süreciyle ilişkilidir. Ona bir bakış da, değişim sürecinin değişmekte olan yetişkinler üzerinde odaklandığı, oysa olgunlaşma sürecinin, yetişkinler olma sürecindeki çocuklar üzerinde odaklandığıdır.*”¹⁰ Değişim kurgusu, olgunlaşmış, kişiliği oturmuş ve değişmez denem yapı kazanmış karakterlerde ortaya çıkan, ani ya da beklenmedik hatta iyi ya da kötü yönde seyredebilen farklılaşmalardır. Victor Hugo'nun *Sefiller*'indeki Jean Valjean'ın müspet değişimi yahut Anatole France'ın *Thais*'indeki Paphnuce'ün menfi değişimi, bu kurgunun özel ve güzel örnekleridir.

⁸ Tarık Buğra, *Osmancık*, Ötüken Yayınları, 22-23 Basım, İstanbul 2007. (Yapılacak alıntıların sayfa numaraları bu baskıya aittir.)

⁹ Ronald B. Tobias, *Roman Yazma Sanatı*, Çev: Mehmet Harmancı, Say Yayınları, İstanbul 1996, s. 191-192.

¹⁰ Tobias, s. 192

Olgunlaşma kurgusunun doğru bilinmesi çok önemlidir çünkü tarihi roman türünün en çok kullandığı kurgu tipidir. Örneğin Homeric'in harikulade romanı Moğol Kurdu, Cengiz Han'ın, nam-ı diğer Temuçin'in çocukluğundan başlar, "Gökyüzünün tek Tanrısı var ve gökyüzünde barış da var. Yeryüzünün de tek Tanrısı olmalı. O da ben olmalıyım."¹¹ ülküsünü kovaladığı ölümüne kadar devam eder. Olgunlaşmayana değil bir beylik, koyun / deve sürüsü bile emanet edilmez. Veysel Karani "Bir gün çobanlık edene kırk gün talim gerektir.", der.¹² Talim ile eğitim ile muhtelif yollar ve yordamlar ile olgunlaştırılmayan karakterler, tarihi şahsiyet, lider, han, hakan, kağan, büyük ve bütün işler yapıp iyi şöhret sahibi olan insanlardan olamaz. Osmancık'ın ve onun şahsında Osmanlı Devleti'nin nasıl olgunlaştığını, mayasını, hamurunu hangi değerler sisteminin yoğurduğunu bu bilgiler ışığında ve ana hatları ile şimdi gözden geçirebiliriz.

3. Muazzam Uykularda Osmancık:

"Uykulardayım, muazzam uykularda."

Romanın Birinci Bölümü'dür ve karakterimiz henüz Osmancık'tır. "Hamdım, piştim, yandım." diyen Mevlana, olgunlaşmanın basamaklarını da özetler aslında ve karakterimiz henüz yolun başında ve "ham"dır. Romanın başlarında ismine eklenen, eklendiği sözcüklere acıma ve küçülme anlamı katan "cık" ekinin gölgesinde¹³, kişilik arayışı içinde, toy ve ham bir tip çıkar karşımıza. "Derken, 'Nerde çalgı, orda kalgı' dönemi başladı: Gücünün, kuvvetinin sahibi değildi; gücü, kuvveti onun sahibiydi." (s.7) Bir yığın öğütten sonra babası umutsuzca Osmancık'ı kendi haline bırakmıştır. (s.8) Bir umutsuz vaka görünümündedir, neredeyse sıfır noktasındadır Osmancık...

Derken manevi dünyaların fatihi, yüce birey¹⁴, bilge insan, soyumuzun ışığı (s.15) Şeyh Ede Balı ile tanışır, Osmancık... (s.9) Dünya'nın çok büyük (s.10) olduğunu düşünen Osmancık'a, büyüklük duygusu aşılama çalışır Ede Balı: "'Dünyayı bize büyük gösteren bizim küçüklüğümüz, oğul. Hırslımız, sabırsızlığımız, bencilliğimiz. Önce bu yüzden küçülüyor, sonra da Dünya'yı çok büyük görüyoruz.'" (s.11) Büyüklük tohumu atılmıştır, Osmancık'ın bilincine. Yeşermesi için su verilmesi, ilgilenilmesi ve elbette tüm bunlar için zaman gerekir.

Bir prensipler manzumesidir Ede Balı. Osmancık'ı uyandırmak için onu öfkesini yenmeye (s.13), bey olmayı düşünmeye (s.14), Allah Kelamı'na, hakka, hakikate saygıya (s.48), sabra, azme (s.52) davet eder. Kızı Malhun Hatun'a talip olan Osmancık'a, Ede Balı, henüz olgunlaşmadığı için ayak sürür ve bu esnada söylediği sözler, Osmancık'ın bütün zaaflarını özetler: "Soyuna soylu, boyuna boylu. Amma ki, kötü huylu. Öfkesine yenik, tek güttüğü benlik. Kavga düşkünlüdür, kavgası benliği yolunadır. Güçlüdür, kuvvetlidir, akıllıdır; gücün, kuvvetin, aklın neye yaradığını merak

¹¹ Homeric, **Moğol Kurdu**, Çev: Ali Cevat Akkoyunlu, Doğan Kitap, İstanbul 1999.

¹² "Veysel Karani hazretleri, Yemen'de iken deve güder, geçimini onunla temin ederdi. Geçimi, yaşaması pek sâdeydi. Hasta, âmâ ve ihtiyar annesinden başka kimsesi yoktu. Güttüğü develer için belli bir ücret istemez, ne verirlerse kabul ederdi. Fakir olanlardan hiç ücret almazdı. Aldığının yarısını sadaka olarak fakirlere dağıtır, kalanını da kendi ihtiyaçlarına ve annesine harcardı." <http://www.biriz.biz/evliyalari/ea1441.htm>.

¹³ "-Cık: Küçültme (minicik), sevgi (Mehmetçik, babacık) ... vb. anlamlı sözcükler üretir." Süer Eker, **Çağdaş Türk Dili**, Grafiker Yayınları, 4. Baskı, Ankara 2006, s. 350.

¹⁴ "Ede Balı, Osmancık'ı uyandırmaya çalışan, uyarıcı ve Türk destan dünyasında "Yaşlı Bilge Adam" kılığında gördüğümüz, "en öldürücü yaralara iyileştirici merhemi süren ve sonunda muzaffer olanı (kahramanı), büyük maceranın ardından normal yaşamın dünyasına ulaştıran Yüce Birey"dir (Campbell, 2000: 20). Onun toplum içerisindeki konumunu Ertuğrul Gazi çarpıcı cümlelerle vermektedir: "Dinle oğul dedi Ertuğrul, doksanı bulan yaşına rağmen dinliği zedelenmemiş sesiyle, Ede Balı'nın terazisi doğru tartar, dirhem şaşmaz. Bana karşı gel, ona gelme. Bana karşı gelersen üzülür, incinirim; ona karşı gelersen gözlerim bakmaz, baksa da görmez olur. Ede Balı soyumuzun ışığıdır. Var git şimdi. Şu dediklerimi de vasiyetim say, unutma." (s. 17)" Tarık Özcan, *Osmancık Romanı'nın Sembolizm Bakımından Çözümlemesi*, <http://www.trforumuz.biz>

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/7 Summer 2013

etmez. Neye yaradığı bilinmeyecek, gücün, kuvvetin, aklın belâsını bilmez; bilmek istemez. Önüne çıkan haklar; bir kılıç sallamanın dokuz şartı olduğunu kabullenmez.” (s.77)

Osmancık bu arada bir yıldan fazladır kendiyile boğuşmaktadır, aslolanın insanın kendini bilmesi olduğunu sezmiştir ve ona göre Ede Balı'nın görmek istemediği bir gerçek vardır: “...and içerim ki, Ede Balı bi şeyde yanlışır: İnsan değişir. Ben değişiyorum; değişebileceğimi biliyorum. Yardımcı olun bana.” (s.78) Karakter susuzdur, teşnedir olgunlaşmaya. Bu işleri kolaylar. Rene Girard'ın Üçgen Arzu Modeli'ne göre dolayımlyacı¹⁵ dediği Ede Balı'nın, Tekke'de uyurken gördüğü rüyanın (s.85-86) ve Kaf Dağı'nı aşacağı Zümrüdü Anka'sı, “eksik yönü olan animası”¹⁶ Malhun Hatun (s. 94-95) ile evliliğinin rüzgârıyla Osmancık, sindiremese de kişiliğine bir istikamet vermesi gerektiği gerçeğini kavramıştır: “Osman gerçek kişiliğini, niçin yaratıldığını, niçin ve nasıl yaşaması gerektiğini, artık kavramıştır.” (s.88)

4. Uyanışın Arifesinde Osman Bey:

“Hayat olan yerde umut da vardır.”

Romanın İkinci Bölüm'ünde Osmancık artık Osman Bey'dir. Ertuğrul Gazi kamutayı toplamış, Osmancık'a Şeyh Ede Balı'nın sözcülüğü ile Bey olduğu ilan edilmiştir. Romanın anlamca en yoğunlaştırılmış metinlerinden biri bu esnada ortaya çıkar. Klasik edebiyatın mısra-ı bercestesi gibi sıçrayan paragraf, romanın ve Osmanlı Hanlarının ruhunun hatta kasidelerde övülen devlet büyüklerinin, velhasıl olgun insanların taşınması gereken vasıfların bir hülasesi gibidir: “Ey Osmancık; beğsin. Bundan sonra öfke bize, uysallık sana; güceniklik bize, gönül alma sana; suçlama bizde; katlanma sende; bundan böyle, yanılığı bize, hoş görmek sana; aciz bize, yardım sana; geçimsizlikler, uyuşmazlıklar, anlaşmazlıklar, çatışmalar bize, adâlet sana; kötü göz bize, şom ağız bize, haksız yorum bize, bağışlama sana. Ey Osmancık; bundan böyle, bölmek bize, bütünlemek sana; üşengenlik bize, gayret sana; uyşukluk bize, rahat bize, uyarmak, şevklendirmek, gayretlendirmek sana.” (s.121)

Karakterimiz henüz olgunlaşma serüvenini tamamlamamıştır. Zaten bu gidişat uzun soluklu bir süreçtir: “Genç bir insanın olgunlaşma süreci uzun yılları kapsar.”¹⁷ Sorumluluk almak, olgunlaşma eğrisinin ivme kazanması için zorlayıcı bir etkidir. Artık Osmancık, Osman Bey olmak, bir bey gibi davranmak, hükmetmek durumundadır. “Sonra Ede Balı konuştı; ... 'Hey Osmancık' dedi, 'sana kala kala iki öğüdüm kaldı: ululanma..düşmanını hor görme.” (s.128)

Osman Bey nasihatleri almış, zihnen ve ruhen olgunlaşmanın eşiğine gelmiştir. Artık eylem içinde bilinçlenme dediğimiz, yaşayarak öğrenmesi ve öğrendiklerini sınaması gerekmektedir. Bizanslı Aya Nikola'ya kılıç üşürüp, ılgar edince; Kayı Beyliğinin ileri gelenleri söylenmeye başlar ve bu yüzden babası Ertuğrul Gazi, Osman Bey'i çağırır, bu işin sonuçlarını iyice hesapladı mı öğrenmek ister. Böylece ilk çatışmasını babasıyla yaşar ama kararlı ve dik durmaktadır Osman Bey: “'Baba' dedi, 'beğ sen isen, buyur ki, uyalım. Yok beğ, ben isem baba, oğlunun beğliğini bereleme.” (s.154)

¹⁵ Geometrik bir terimin de ödünçlenmesinden ortaya çıkan üçgen arzu modelinin bir tarafı uyarılmaya, döllemeye muhtaç hatta mahkûm karakteri, ikinci ucu karakterin koşullanacağı hedefi (nesne, kişi, iktidar vb.), üçüncü ucu da karakteri eğiten, biçimlendiren, yönlendiren, yoğuran, yöneten, taklit edilme isteği uyandıran kişi ya da gücü, dolayımlyacıyı temsil etmektedir: “Üçgenin köşelerinde arzulanen nesne, arzulayan özne ve arzusunun dolayımlyacısı (médiateur) vardır.” René Girard, **Romantik Yalan ve Romansal Hakikat – Edebi Yapıda Ben ve Öteki**, Çev: Arzu Etensel Ildem, Metis Yayınları, İstanbul 2007, s. 10.

¹⁶ Ebru Burcu Yılmaz, *Hikâye ve Romanlarda Sembol Dilinin Görüntüleri Üzerine Bir Değerlendirme*, bilig, Kış 2011, Sayı 56, s.46-47.

¹⁷ Tobias, s. 194.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/7 Summer 2013

4. Uyanışın Ertesinde Osman Gazi:

“Ben sizlere oldum kağan

Alalım yay ile kalkan.”

Romanın üçüncü bölümünde Osman Bey, Osman Gazi olmuştur. Düşmanla cenk etmiş, her meydana benzemeyen er meydanında da varlık göstermiştir lakin hayatla cenk etmek düşmanla vuruşmaktan daha ağır ve daha zordur. Peygamber efendimiz, bir savaş dönüşü, yanındakilere dönüp, şimdi cihad-ı asgardan (küçük savaş), cihad-ı ekbere (büyük savaş) gidiyoruz diyerek insanın kendisiyle ve nefsiyle savaşmasını en büyük ve kazanılması en zor savaş olarak niteler.¹⁸ Osman Gazi'ye bir haller olmaktadır, artık derin düşüncelere dalan, bilmenin ürküttüğü, olgunlaşmanın kuşattığı anların sarmalındadır: “*Osman beğ daha da suskunlaşmıştır. Osman beğ, artık, günü saati belli değil, tek başına uzun yürüyüşlere çıkmaktadır.*” (s.175)

Osman Gazi, annesi Cankız'ı (s.183), babası Ertuğrul Gazi'yi kaybeder. (s.185) Babasını toprağa koyduğu günün ertesi, Bursa fatihi olacak Orhan doğar, sanki ölümle yaşam arasında var olan dengeyi gözetiyormuş gibi... (s.185) Gidenlerin acısına, gelenlerin sevincine, kalanların sorumluluğunu da ekleyen, öksüz ve yetim kalan Osman Gazi, oğulluktan atalığa terfi eder.

Gençliğinde savaşçılıktan özge bir değer tanımayan; “Kuş kanadı ile Türk atı ile” atasözündeki gibi atçılık, avcılık ve akıncılık türü değerlere tutunan, gücü ve kahramanlığı kutsayan Oğuz Kağan gibi bir alp tipi¹⁹ olan Osman Gazi, artık oğul sahibidir ve oğulların / çocukların Kayı boyunun, beyliğin geleceğindeki yerini, değerini bilir. Kayı boyunun tek ihtiyacı olan savaşçılar değildir. Yiğit bir savaşçı ve Osman Gazi'nin yoldaşlarından olan Sungur'un Osman adını verdiği bir oğlu olmuştur ancak çocuk sakattır ve Sungur ile karısı, oğulları yay geremeyecek, kılıç sıyıramayacak, düşmanla vuruşamayacak diye kederli ve ağlamaktadır. Osman Gazi tamca ve bilgece, “*Yurt olmuş kurt olacak*” atasözünü açarcasına, duruma el koyar:

“*Seni ve anasını üzgün görürüm kardaşım, sakın ola, üzülmeysiniz. Osman kılıç çalamayacak deye, ulgar edemeyecek deye. Kayı'ya kılıç döğenler gerek. Kayı'ya at donatanlar gerek. Kayı'ya köprü atanlar gerek. Kayı'ya bilginler gerek. Sana mesel deye derim: Bir Ede Balı beş Osman'dan yeğdir. Beş Osman'dan biri, ya Ede Balı, ya Bican Derviş, ya Hasan yapıcı olmak gerek. Kayı'ya böyle gerek.*” (s.207) Oğuz Kağan'ın şahsında kahramanlıktan, savaşmaktan başka değer tanımayan Alp tipi, Osman Gazi'nin şahsında Veli ve Gazi tipleri²⁰ ile de karışarak tıpkı, Kayı'yı bayındır kılan, gerektiğinde atlanıp savaşan Horasan erleri gibi bir alperen tipine evrilir. Bu yolla kahraman Alp tipinden kopmaz, bizzat ona maddi güç ile manevi gücün barışması, karışması, kaynaşması demek olan yeni değerler ekler. Tipi daha olgun, daha düzeyli, daha donanımlı hale getirir. Ortaya bir devlet adamı tipi çıkar.

Oysa destana göre Alp tipinin ruh verdiği Oğuz Kağan, ayak bağı olarak gördüğü bilge bile olsa, yaşlı insanları ordusuyla savaşa bile götürmezdi.²¹ Bu tipin evrimleşerek dönüştüğü alperen tipinin Türk destan geleneğindeki son örneklerinden birisi “*İmdi siz dahi din yolunda pek turun ve*

¹⁸ Osman Gazi'nin olgunluk zırhını kuşanması, nefis askerlerinden, heva (hava) ve hevesten korunması, cihad-ı ekberi kazanması çetin ve çetrefilli bir savaştan galip çıkması ile mümkündür. Hayali Bey'in şu beyitinde söylediği gibi:

Asker-i nefis u hevaya çekdüler ah-ı liva

Halka halka dağlar birle zırh-puş oldular

Nesir: Heva ve heves askerine karşı ah sancağını çekip halka halka yaralardan meydana gelmiş zırhlarını giydiler. Hadis-i şerif ve devamı için bkz: <http://www.edebiyatturkiye.com/>, Son Erişim Tarihi: 24.05.2013.

¹⁹ Mehmet Kaplan, **Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar 3 Tip Tahlilleri**, Dergâh Yayınları, İkinci Baskı, İstanbul 1991, s. 12.

²⁰ Kaplan, s. 112-119, 120-131.

²¹ Kaplan, s.23-24.

daim gazâ idin.” diyen Seyit Battal Gazi’dir.²² Osman Gazi’ye ruh üfleyen tiplerin Türk edebiyatı ve kültüründe mebzul miktarda örneği vardır.

Romanda her ne kadar alperen tipi üzerine inşa edilse de mitostan logosa, efsaneden gerçeğe geçildiğinin somut / müşahhas örneği olan Osman Gazi, tipten ziyade, çok boyutluluğu ve çok yönlülüğü ile karakterdir. Osman Gazi *“Cihan devletini kuran, irâde, şûûr ve karakter”*in temsilcisidir. Bu karakterin en seçkin niteliklerinden (mümeyyiz vasıflar) biri de adalettir: *“Övünç paylaşılmakta, acı paylaşılmaktadır ve payları böylesine eşit bir bölüşme daha yoktur.”* (s.233)

5. Uyandırmanın Telaşında Osman Gazi:

“Yüksel ki yerin bu yer değildir.”

Romanın dördüncü bölümünde Osman Gazi için bilmek artık İslam mistisizmi içinde ifade edersek ilme’l yakın, ayne’l yakın değil hakke’l yakın bir mertebeye, en üst evreye ulaşmıştır: *“Çoktan çözmüştür büyüyü o. Şu koskoca yuvarlağın, dünyanın kime, ne için büyük olduğunu ve nasıl küçüleceğini çoktan anlamıştır.”* (s.273)

Osman Gazi bu bölümle birlikte, oğlu Orhan’ı uyandırmanın telaşına kapılmıştır. Zira küçüğün kalkıp büyüğe baktığı Türk töresince *“Tay yetişir at dinlenir, oğul yetişir er dinlenir.”* Dinlenmenin de ötesinde, hayatın bir bayrak yarışı olduğunun farkında olan Osman Gazi; yarınları, ülküsünü, emanet edilecek Beyliğini düşünmektedir. Orhan seçilmiştir, Kayı’nın ülkülerini oğul ve torun Murat’a ulaştırmaya: *“Orhan’a Osmancığı sezdirtmeyi düşünmektedir: Orhan’ı zümürdanka kavramına çekmeyi düşünmektedir; hatta Orhan’a bir şeyler anlatmayı..”* (s.276)

Orhan’ın Türk töresince ve Oğuz Kağan’ın gergedanı öldürmesi hadisesi benzeri bir kahramanlık göstermesi gerekmektedir. Orhan da babası Osman Gazi gibi bir ayıyla boğuşur. Yaralanır, berelenir ama alnının akıyla çıkar mücadeleden: *“Uzun bir boğuşmadan sonra yıktığı ayı için, Domaniç’in yaşlıları: ‘Bu dağların en büyüğüdür.’ dediler.”* (s.296) Bu örnekler romanın, kadim zamanlarla, destan geleneği ve mitlerle, bahusus başta Dirse Han oğlu Boğaç Han hikâyesi²³ olmak üzere Dede Korkut hikâyeleri ile kurduğu ilişkinin örneklerinden biridir.

İlerde Orhan, babasının ölüm döşeğinde olduğu günlerde Bursa’nın fethi için sancağı babasından devralmış ve Bursa kalesini kuşatmış olacaktır.

6. Vasiyetini Bekleyen Osman Gazi Han:

“Uludağ’dan da büyük ve yüklü bir hatıralar dağıdır.” (s.353-354)

Romanın beşinci ve son bölümünde Osman Gazi artık Osman Gazi Handır. Konya Selçuklu Devleti, İlhanlılar tarafından yıkılmış, Selçuklu Sultanı tuğ, sancak, kılıç, gümüş takımlı at ve mehterden oluşan (s.311) hediyelerle, sonrasında İlhanlılardan kaçan göçerlerle birlikte mirası ve bayrağı Osman Gazi Han’a bırakmıştır. Osman Gazi Han adına; adaleti, zulümden kaçınmayı, mal mülk sevdasına düşmemeyi, Kuran-ı mübinden sapıp şeytana kul olmamayı içeren bir hutbe okunup hanlığı ilan edilir. (s.317) Osman Gazi Han’ın, etrafındaki cemaate, hanlığının ilanı anında söylediği sözler, cihan devletini kuran ve ayakta tutan şuurun beyanıdır:

²² Prof. Dr. Hasan Kavruk - Salim Durukoğlu, **Battalnâme**, Malatya Kitaplığı Yayınları Edebiyat Dizisi 1, İstanbul 2012, s. 20 vd.

²³ Orhan Şaik Gökyay, **Dedem Korkudun Kitabı**, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2007, s. 25 vd.

“Dilerim, adaletten kayar, zulme ve dalâlete meyledersem Allah beni kahretsin. Ve dilerim, ben bilerek, bilmeyerek saptığımda karşı çıkmayanları ve benimle kalanları dahi Allah kahretsin. Ve, dilerim, benden ehli çakınca o sancağı benden almayanlar benim vebalimi çeksin.” (s.317)

Hanlığı ile yaşlılığı üst üste gelen, ömrünü soylu ülküler için, yüce değerler ışığında, olgun insanlar eşliğinde tüketmiş olan Osman Gazi Han'ın, oğlu Orhan'a biricik vasiyeti Bursa'daki Gümüşlü Kubbe'nin altına (s.348) gömülmeştir. Oğlunu Bursa üzerine, hayır dualarıyla salar ve yaklaşan ölümüne, içinde ince sızı ile Bursa'nın fethini beklediği için direnir ve bilir ki: “O sızının sonu yoktur; çünkü Bursa'nın öteleri vardır. Ve bugün Bursa önlerinde olanlar, yarın kendi durumlarında olacaktır; Bursa ötelere gidemeyeceklerdir; oğulları gidecektir: Ve bütün çocuklar için, kendilerinin gidemeyeceği, kendilerinden sonra gelenlerin gidebileceği ötelere olacaktır.” (s.349)

Bu dünyanın nihayetsiz ötelere olduğu gibi, “Dünya bir han konan göçer.” dizesinde dile gelen, ozan Yunus'un işaret ettiği bir ötelere âlemi, ötelere de ötesi vardır. Romanın ilk sayfasında, bu ötelere âlemine göçmek üzere olan Osman Gazi Han'ın bilincine girer ve baştan sona geriye dönüş tekniğinin²⁴ egemen olduğu romanı, bir hatıralar dağından kopan çığlar, bir ömürden arta kalan çığlıklar olarak okuruz: “Bir bir hatırlıyor, dinlediklerini hatırlıyor.. gördüklerini hatırlıyor.. deliliklerini hatırlıyor.. durulup arınışını, büyük yörüneye yerleştirilişini hatırlıyor.. yerleri, olayları, halleri hatırlıyor..gerçek doğuşunu hatırlıyor. Osman gazi hân şimdi, son dönemecindeki sayılı dakikalarda, Uludağ'dan da büyük ve yüklü bir hatıralar dağıdır; Osman gazi hân şimdi zamanın iki ucunu -tesbih gibi- birleştirmiştir.” (s.353-354) Roman son sayfalarda, ilk başladığı noktaya, Osman Gazi Han'ın ölüm döşeginde yattığı ana döner.

7. Ölümsüzlüğün Eşiğinde Osman Gazi Han

“Ölürse tenler ölür, canlar ölesi değil.”

Ölüm sabırsız bir at olmuş, Osman Gazi Han'ın kapısında kişnemektedir. Gazi Han, mehil diler, vasiyet edildiği yere gömülebilmek için hayırlı haberin geleceği ana kadar. Kendisine söylenmeden nal sesinden alır müjdeyi Gazi Han. Romanın olgunlaşma evrelerine uygun olarak, içinde Osmancık'tan, Osman Gazi Han'a uzanan karakterleri, hatıraları ile hazırdır Gazi Han, ölüme ve ölümsüzlüğü tatmaya: “Osmancık.. Osman beğ.. Osman beğ gazi.. Osman gazi hân duasını okuyor, şükrediyor ve hep gülümsüyor artık..eşiğe bakarak. ...Ve, Osmancık, Osman beğ, Osman beğ gazi.. Ertuğrul beğ gazi oğlu Osman gazi hân artık hazırdır, huzurludur, mutludur.” (s.353)

Dünyanın en uzun ömürlü ve en büyük devletinin rüyasını gören, temellerini atan, dünyada bir garip yolcu gibi yaşayan koca han göçmüştür ebediyete, kalanlara bir muştı olarak: “Osman gazi han, her şeyi Oğuz için edinmiş, Oğuz'a vermişti. Ve, Osman gazi hân, Oğuz'a ayrıca, oğlu Orhan ile torunu Murad'ı bırakmıştı.” (s.356)

8. İkincil Değişim Kurguları

“Allah sizi değiştirmez, ta ki siz içinizdekini değiştirmeye kadar.” (Kuran-ı Kerim)

Osmanlı'nın kuruluşunda, Asya'daki kaynaklarla arasına set çekildiği için, insan ve iş gücü ihtiyacını karşılamak için yerli halklardan yararlandığı söylenir. Bu kısmen doğrudur zira kolonileşmenin, yurt edinmenin asıl ustaları Horasan erleri de dahil, Orta Asya'dan, İslam

²⁴ Tekin, s. 233.

diyarlarından gelen dervişler ve bunlara katılan, Moğol baskısından kaçan göçerlerdir.²⁵ Kalan boşluğu, Hıristiyan olarak kalan ya da Müslümanlığı seçen yöre halkları doldurmuştur. Esasen devşirme sisteminin kökenleri de bu zamanlara gider. Bu bir birlikte yaşama arzusudur ve gönüllülük esastır. Osmanlı temasa geçtiği insanları ve toplulukları; sevgi, saygı, adalet, hoşgörü gibi yüce ve yüksek değerleri temsil etmesi noktasından kendine çeker ve bağlar. Din ve milliyet değiştiren insanlara bir örnek teşkil eden Mihail Kosses; Osmancık'ın hayatını kurtarmasından, konuğunu düşmana vermeyen töreden, Osman Gazi'nin askerlerinin serdengeçtiliğinden, ezanın sesinden, Müslümanların dürüstlük ve insancılığından, Bizans'ın çürümüş ve kokuşmuş yanlarından öğrenmesinin de etkisiyle büyülenir, yavaş ama sürekli bir değişim geçirir ve Müslüman olur:

“Ve, Mihail Kosses, artık, Nikeforos'un kelimesiz, hecesiz çığlığını değil, Nikeforos'un götürülüşünü değil, Abdullah'ın gidişini ve Abdullah'ın uçurumun boşluğuna bıraktığı kelimeleri hatırlıyor. O kelimeler şimdi, vâdide ve kulaklarında, beyninin içinde yankılanmaktadır: 'Lâ ilâhe illallah...'” (s.252) Osmanlıyı cihan devleti yapan etkenlerden biri de bu insanların gönlünü kazanabilmesi ve onlarla birlikte hoşnutluk içinde yaşayabilmesidir. Mihail Kosses'lerin, Bizanslıların, din ve milliyet değiştirme doğrultusundaki seçimleri, olgunlaşma kurgusu desteğinde, anlatıyı değişim kurgusu eksenine çeker. *“Kimlik arayışı bir karakteri insan ruhumun en karanlık köşelerine götürebilir. ...Değişim kurgusu kahramanın yaşamın pek çok aşamasından birinden geçerken geçirdiği değişimi ele alır. ... Kahraman genellikle hikâyenin sonunda başında olduğundan daha farklı bir insandır.”*²⁶

9. Sonuç

“Güzel olan hiçbir şey hülâsa edilemez.”

“Kuş kanadı ile Türk atı ile.” benzeri atasözleri, *“Adamı adam eden at ile pusattır / Hele bir de kısırak gibi ise avrattır.”* diyen halk sözleri; Türk kültüründe at, avrat, pusat terkiibinden oluşan bir kutsal üçlü çıkarır karşımıza. Romanımızda, atının ölümüne karısından daha çok üzüldüğü iğnelemesiyle, şaka yollu eleştirilen Osman Gazi Han ve onun şahsında Türkün duyusu, düşünüş ve yaşayışına yeni kutsallar eklenmiştir. Bunlar Kuran'ın refakatinde dinî değerler ve İlâ-yı Kelimetullah davası ile Ede Balı'nın şahsında, ilme ve âlim olmaya verilen önemdir. Artık olgunlaşacak, beylik ve hanlık yapacak insanların eli hem kılıç, hem de kalem tutmak zorundadır.

Değerler sistemimiz kuvvet, akıl ve adalet arasında altın ortayı bulacak yeni bir senteze yönelmiştir. Türklerin ilk tipi olan, atçılık, avcılık, akıncılık özellikleri öne çıkan, *ya devlet başa, ya kuzgun leşe* diyen, kahramanlıktan daha ulu bir değer tanımayan “alp” tipi; *“İlim ilim bilmektir*

²⁵ Osmanlı; devlet teşkilâtının kurulması ve gelişmesinde gerekli olan insan gücünü, büyük nispette yine bizzat kendi değerlerinden ortaya çıkarmıştır. ‘Osmancık’ romanındaki bu tezin tutarlığını anlamak için, bazı tarihî gerçeklerin bilinmesi gerekir: 13. yüzyılda Anadolu, bir taraftan Moğol baskımından kaçan insanların; bir taraftan, göç dolayısıyla bu topraklara uzanan göçerlerin; bir taraftan da kendini bir gâyeye adanmış alperenlerin buluşma noktası gibidir. Ö. L. Barkan'ın ‘Kolonizatör Türk Dervişleri’ isimli makalesinde belirttiği gibi, Osmanlı'nın kuruluş aşamasında Anadolu'nun çeşitli bölgeleri, Türk ve İslâm dünyasının farklı yerlerinden gelmiş, belirli bir eğitim ve terbiyeden geçmiş sınıf ve meslekten insanlarla doludur. Bunlar arasında İslâm coğrafyasının çeşitli yerlerindeki medreselerden çıkan hocalar, Selçuklu ve diğer devletlerin yönetim kademelerinde bulunmuş şahsiyetler olduğu gibi, çeşitli tarikatlara mensup şeyhler ve ‘Gâziyân-ı Rum, Alp-Erenler, Ahîyân-ı Rum, Horasan Erenleri’ gibi isimlerle anılan derviş grupları da vardır. İşte “Osmanlı İmparatorluğu teessüs etmeğe başladığı zaman, bu kadar geniş hudutlar içinde kaynaşmakta olan bir âlemin dört bucağında tekevvün eden dinî ve sosyal cereyanları, bilgi ve tecrübeye sahip insanları ve mânevî kuvvetleri arkasında bulmuştur.” Bu grupların yekpareleşip bir enerji hâline geçebilmelerine ve birlikte hareket etmelerine vesile olan kaynaştırıcı unsur ise Sâmiha Ayverdi'nin belirttiği gibi, ‘İlâ-yı Kelimetullah aşkıdır.’ <http://www.alevileriz.biz/archive/index.php/t-12683.html>.

²⁶ Tobias, s. 184

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/7 Summer 2013

/ İlim kendin bilmektir." diyen veli hatta ölürsem şehit, kalırsam gazi olurum diyerek ilâ-yı kelimetullah için yaşayan ve savaşan gazi tipi ile karışıp "alperen" tipine doğru evirilmektedir.

Roman bu söz konusu değerler sistemini yeniden üreterek Osmanlı'yı cihan devleti yapan talih ve tarihi açığa çıkarma başarısını göstermiştir. Böylece Tarık Buğra'nın attığı taş yerini bulmuştur: "Buğra, 'Osmancık' yazılmadan önce kendisiyle yapılan bir mülâkatta; "Dünyanın en medenî imparatorluğunu kurmanın şifresini çözdürtebilecek tiplerle"²⁷ bir roman yazmayı düşündüğünü söylemiş; 1950'lerden beri yazmayı tasarladığı bu romanı, 1983 yılında 'Osmancık' adıyla yayınlarak düşüncesini, büyük bir başarının altına imza atarak gerçekleştirmeyi başarmıştır.²⁸

KAYNAKÇA

- BUĞRA Tarık, **Osmancık**, Ötüken Yayınları, 22-23 Basım, İstanbul 2007.
- BURCU YILMAZ Ebru, *Hikâye ve Romanlarda Sembol Dilinin Görüntüleri Üzerine Bir Değerlendirme*, bilig, Kış 2011, Sayı 56.
- EKER Süer, **Çağdaş Türk Dili**, Grafiker Yayınları, 4. Baskı, Ankara 2006.
- ERCİLASUN Prof. Dr. Bilge, *Kuruluş Devrini Konu Alan Romanlar Üzerine*, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, <http://www.edebiyatdergisi.hacettepe.edu.tr>., Son Erişim Tarihi: 20.06.2013.
- ERKUL Rasih, **Cümle ve Metin Bilgisi**, Anı Yayıncılık, Ankara 2004.
- GİRARD René, **Romantik Yalan ve Romansal Hakikat – Edebi Yapıda Ben ve Öteki**, Çev: Arzu Etensel İldem, Metis Yayınları, İstanbul 2007.
- GÖKYAY Orhan Şaik, **Dedem Korkudun Kitabı**, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2007.
- HOMERİC, **Moğol Kurdu**, Çev: Ali Cevat Akkoyunlu, Doğan Kitap, İstanbul 1999.
- KAPLAN Mehmet, **Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar 3 Tip Tahlilleri**, Dergâh Yayınları, İkinci Baskı, İstanbul 1991.
- KAVRUK Hasan - DURUKOĞLU Salim, **Battalnâme**, Malatya Kitaplığı Yayınları Edebiyat Dizisi 1, İstanbul 2012.
- KORKMAZ Ramazan vd., **Yeni Türk Edebiyatı 1839 – 2000**, Grafiker Yayınları, 1. Basım, Ankara 2004.
- ÖZCAN Tarık, *Osmancık Romanı'nın Sembolizm Bakımından Çözümlemesi*, <http://www.trforumuz.biz>., Son Erişim Tarihi: 20.06.2013.

²⁷ Mülakat için bkz: Yağmur Tunalı, *Tarık Buğra'yla*, Töre Dergisi, Ocak-Şubat 1981, Sayı, 116–117, s. 3-15.

²⁸ Osmancık romanı üzerine, değişik bakış açılarının ürünü pek çok makale ve Tarık Buğra ile eserleri üzerine kitaplar yazılmış, akademik çalışmalar yapılmıştır. Romanın geniş çevrelerce ilgi gördüğünün delili de olan ve makaleyi yazarken alıntılamaadığımız ama incelediğimiz bu yayınlardan bazıları şunlardır: Selami Çakmakçı, *Osmancık Romanında Başkışının Arayış, Değişim ve Dönüşüm Süreci*, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Terature and History of Turkish or Turkic Volume 6/3 Summer 2011, p.1907-1923 TURKEY; Ebru Burcu Yılmaz, *Tarık Buğra'nın Romanlarında Sembol Dünyası*, Türkoloji Kültürü, C.III N.5, Kış 2010; Ebru BURCU, *Osmancık'tan Osman Gazi Han'a Geçiş Sürecinde Yaşanan 'Simgesel Değişim' Üzerine Bir Okuma Denemesi*, Türk Yurdu Türk Romanı Özel Sayısı, C. 20,S.153-154, Mayıs-Haziran 2000; Mehmet Tekin, Ebru Burcu Yılmaz, **Tarık Buğra**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2011.

TEKİN Mehmet, **Roman Sanatı (Romannın Unsurları)**, Ötüken Yayınları, 1. Basım, İstanbul 2001.

TOBIAS Ronald B., **Roman Yazma Sanatı**, Çev: Mehmet Harmancı, Say Yayınları, İstanbul 1996, s. 191-192.

TUNALI Yağmur, *Tarık Buğra 'yla*, Töre Dergisi, Ocak-Şubat 1981, Sayı, 116–117.

<http://sozluk.sourtimes.org>., Son Erişim Tarihi: 20.06.2013.

<http://www.alevileriz.biz>., Son Erişim Tarihi: 20.06.2013.

<http://www.biriz.biz/evliyalar>., Son Erişim Tarihi: 20.06.2013.

<http://www.edebiyatturkiye.com>., Son Erişim Tarihi: 20.06.2013.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/7 Summer 2013

